

بررسی آلودگی انگل‌های خارجی پرندگان زینتی در شهرستان ارومیه

● موسی توسلی، گروه باتوبیولوژی دانشکده دامپزشکی دانشگاه ارومیه ● احمد عسگری، کارشناس علوم آزمایشگاهی

تاریخ دریافت: مهر ماه ۱۳۷۹ تاریخ پذیرش: بهمن ماه ۱۳۷۹

(۳، ۵) و *C. columbae* به فراوانی از کبوترهای اهلی و وحشی در ایران گزارش شده است (۱ و ۴).

مواد و روش کار

به منظور بررسی وضعیت آلودگی پرندگان دست آموز به ۱۳ مغازه‌های پرند فروشی در سطح شهرستان ارومیه مراجعه و در مجموع ۹۰۸ قطعه پرند از انواع کبوتر، قناری، مرغ عشق، فینچ، طوطی، سره، ترقه و کبک مورد بازرسی قرار گرفت، نحوه نمونه‌گیری بدین شکل بود که پس از مراجعه به پرند فروشی‌ها ابتدا لابلاهی قفس‌ها، کف و شکاف‌های دیوارها را به دقت جهت یافتن کنه، جرب‌های خونخوار و مگس‌ها بررسی می‌نمودیم، در صورت وجود آلودگی نمونه‌ها را در ظرف‌های درپوش دار جمع‌آوری نموده و برای تعیین آلودگی به شپش، کک، و کنه سطح بدن، لابلاهی پرها بویژه پرهای بال و نواحی سینه را بررسی می‌نمودیم در مورد آلودگی احتمالی به جرب به ویژه کنمیدوکوپتس نواحی آلوده، با اسکالیل خراش داده می‌شد، خراش دادن پوست با احتیاط صورت می‌گرفت چون لایه‌های زیر جلدی نازک بوده و پوست به سادگی پاره می‌شود. نمونه‌های اخذ شده به آزمایشگاه منتقل و جهت تشخیص، انگل‌ها را روی لام قرار داده یک قطره روغن معدنی به آن افزوده و لامل روی آن قرار می‌دادیم و با بزرگ‌نمایی کم میکروسکوپ آزمایش می‌نمودیم (۷ و ۱۲).

از روش همزی (پتاس ۱۰ درصد) برای جدا نمودن جرب استفاده گردید (۸).

نتایج

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که جایگاه نگهداری پرندها در شش مورد آلوده به *Dermanyssus gallinae*، نه مورد آلوده به *Argas reflexus* و چهار مورد آلوده به مگس *Pseudolynchia canarinsis* بودند (جدول ۱). همچنین در بازرسی سطح بدن ۲۱۳ قطعه کبوتر، در ۷۲ قطعه (۳۳/۸ درصد) آلودگی به شپش *C. columbae* دیده شد. در بررسی ۴۳۰ قطعه قناری ۴۰ قطعه (۹/۳ درصد) آلوده به جرب *Cnemidocoptes pilae* بودند، همچنین در بازرسی ۷۸ قطعه فینچ و ۵ قطعه سره به ترتیب ۱ و ۲ مورد آلوده به *C. pilae* بودند (جدول شماره ۲).

چکیده

به منظور بررسی وضعیت آلودگی پرندگان زینتی و دست‌آموز در شهرستان ارومیه ۱۳ پرندفروشی در سطح شهرستان ارومیه با مجموع ۹۰۸ پرند از انواع کبوتر، قناری، مرغ عشق، فینچ، طوطی، سره، ترقه و کبک مورد بررسی قرار گرفت. در بازرسی سطح بدن ۲۱۳ قطعه کبوتر آلودگی به شپش *Columbicula columbae* در ۷۲ قطعه (۳۳/۸٪) دیده شد. در بررسی ۴۳۰ قطعه قناری ۴۰ قطعه (۹/۳٪) آلوده به جرب *Cnemidocoptes pilae* بودند، هم چنین در بازرسی ۷۸ قطعه فینچ و ۵ قطعه سره به ترتیب ۱ و ۲ مورد آلوده به *Cnemidocoptes pilae* بودند. در این بررسی جایگاه پرند فروشی‌های تحت بررسی شش مورد آلوده به *Dermanyssus gallinae*، نه مورد آلوده به *Argas reflexus* و چهار مورد آلوده به مگس *Pseudolynchia canarinsis* بودند.

کلمات کلیدی: پرندگان زینتی، کنمیدوکوپتس، پزودولانسیا، کولومبیکولا، آرگاس، درمانیسوس

✓ Pajouhesh & Sazandegi, No 50
PP:47-49

Study on aviary bird infestation to external parasite in Urmia

BY: Tavassoli, M and Askari, A. Dep of Pathology Faculty of veterinary medicine Urmia university P.O Box 1177 Urmia - Iran.

Email: mtarassoli 2000 @yahoo.com

This study was carried out to determine the external parasite infestation in aviary birds. Total number of 908 birds were subjected to this study they were consisted of pigeon (213), canary (430), lovebird (171), finch (78), parrot (5), goldfinch (5), ouzel (1) and partridge (5). The results indicated positive infestation of *Columbicula columbae* in 72 pigeon and *Cnemidocoptes pilae* infestation was observed in 40 canary, 1 finch and 2 goldfinch. During this study samples were collected from 13 bird shop in which 6 of these shops were contaminated with *Dermanyssus*, 9 with *Argas* and 4 with *Pseudolynchia*.

key words: Aviary bird, *Cnemidocoptes*, *Columbicula*, *pseudolynchia*, *Argas* and *Dermanyssus*.

مقدمه

پرندگان وحشی اغلب میزبان گونه‌های مختلف انگل می‌باشند، آلودگی در پرندگان وحشی سالم معمولاً در حدی است که علائم بالینی ایجاد نمی‌کند، زمانی که پرند وحشی اسیر می‌گردد تعداد انگل افزایش یافته و از نظر درمانگاهی اهمیت می‌یابد. انگل‌های خارجی بر روی پر را با پنس می‌توان جدا نمود. جرب‌ها معمولاً در طیور خانگی دیده می‌شوند. گونه‌های اورنیتونیسوس دانما در روی میزبان زندگی می‌کنند. گونه‌های درمانیسوس یا جرب قرمز ماکیان قسمت عمده زندگی خود را جدا از میزبان سپری می‌کنند و شبها روی پرندگان تغذیه می‌نمایند. جرب پوست در گونه‌های مختلف پرندگان دست‌آموز دیده می‌شود بهترین نمونه

کنه‌کش موضعی مانند پاپرتروئید، کارباریل، مالاتیون یا روتنون مداوا کرد (۱۳). اسپری‌های حشره‌کش باید توانایی نفوذ به قاعده پرها را داشته باشند. محیط اطراف باید با ترکیبات حشره‌کش سمپاشی شود.

برای درمان جرب کنمیدوکوپتس باید پاهای پرنده را با آب نیم گرم خیس‌انده از مواد چربی استفاده نمود، سپس با استفاده از خمیر گوگرد، نفت یا کربنولین ۱۰-۵ درصد جرب را درمان نمود. میتوان از ددت و گامگسان نیز استفاده نمود (۵). همچنین استفاده از محلول بنزیل بنزوات به مدت سه روز، مخلوط ۲ درصد گاما بنزن هگزا کلراید مخلوط با پارافین یا روغن بادام زمینی، دتول ۱۰ درصد، اوراکس به شکل پماد و محلول ۱۰ درصد نگوون به نسبت ۱ در هزار با آب و ترکیبی از دتول و لیندین به نسبت پنج در هزار در درمان انگلهای خارجی پرندگان زینتی قابل استفاده می‌باشد (۲). همچنین استفاده موضعی از آیورمکتین، گامابی اچ سی، ارگانونفسفرها (مانند کومافوس، مالاتیون) یا کارباریل در درمان گونه‌های کنمیدوکوپتس مؤثر می‌باشد. بدلیل خاصیت سمی شدید، موقع استفاده از گاما بی‌اچ سی در زخم‌های سر و صورت برای جلوگیری از ورود سم به دهان باید کاملاً دقت نمود. درمان عمومی با تزریق عضلانی آیورمکتین با واحد درمانی ۴۰۰-۲۰۰ میکروگرم برای هر کیلوگرم وزن و استفاده موضعی از آیورمکتین با لکه‌گذاری بر روی پوست مؤثر است (۱۰ و ۱۳). استفاده از پارافین مایع و برموسیکلین ۰/۲ درصد در درمان کنمیدوکوپتس مؤثر بوده است (۱۱) درمان موضعی پرندگان آلوده با درمانیسوس، ترکیبات حشره‌کش نظیر پرمترین، کارباریل، مالاتیون و روتنون ممکن است مؤثر باشد. به هر حال چون این جرب در شکاف‌ها و درزهای اطراف زندگی می‌کند، تمیز کردن و استفاده از حشره‌کش‌ها در تمام سطح سالن آلوده، ضروری است (۹، ۱۱ و ۱۳). ترکیبات حشره‌کش موضعی مانند پرمترین، کارباریل، مالاتیون یا روتنون را می‌توان برای کشتن شپش‌ها و از بین بردن کنه‌ها و مگس‌ها در پرندگان بکار برد (۱۳).

شکل شماره ۱- ضایعات ناشی از *Cnemidocoptes pilae* در پا و منقار قناری

می‌توانند چندین روز جدا از میزبان زنده بمانند باید برای به حداقل رساندن انتقال جرب از سایر اماکن و از طریق وسایل و لباس‌ها پرندگان آلوده را با یک ترکیب

بحث

مطالعه بندپایان به علت قدرت تکثیر زیاد و ضرر و زبانی که به بخش دامپروری و کشاورزی وارد می‌آورند اهمیت زیادی دارد. انگل‌ها معمولاً در برخی از گونه‌های پرندگان دست‌آموز و زینتی شایع نمی‌باشند. پرندگانی که به شکل متراکم در اسارت پرورش داده می‌شوند بیشتر به انگل‌ها آلوده می‌شوند، انگل‌های خارجی در پرندگان زینتی و دست‌آموز جز چند استثناء به ندرت دیده می‌شوند (۷). انگل‌های خارجی علاوه بر خونخواری که گاهی منجر به مرگ پرندگان زینتی می‌شوند بیماری‌های باکتریایی، ویروسی و تک‌یاخته‌های خونی را به پرندگان منتقل می‌کنند.

چون پرندگان زینتی در نزد مردم محبوبیت خاصی دارند، لازم است برای حفظ و نگهداری آنها در برابر انگل‌های خارجی اقداماتی صورت گیرد. در ساختن محل نگهداری پرندگان زینتی دقت لازم صورت گیرد. دیوارها به گونه‌ای باشد که بتوان به راحتی آنها را سمپاشی نمود و حتی الامکان سوراخ و شکاف نداشته باشد. تمیز کردن و سمپاشی قفس‌های فلزی راحت‌تر است، پرندگان آلوده از پرندگان سالم جدا نگهداری شوند و به سرعت تحت درمان قرار گیرند. برای به حداقل رساندن خطر آلودگی باید از آلوده نبودن پرندگانی که به تازگی خریداری شده‌اند، مطمئن بود. از آنجا که جرب‌ها

جدول شماره ۱- آلودگی جایگاه در پرنده فروشی‌های شهرستان ارومیه به *Dermanyssus gallinae*، *Argas reflexus* و *Pseudolynchia canarinis*

پرنده فروشی شماره آلودگی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
<i>D. gallinae</i>	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	+
<i>P. canarinis</i>	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-
<i>A. reflexus</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-

جدول شماره ۲- آلودگی سطح بدن پرندگان به انگل‌های خارجی در پرنده فروشی‌های شهرستان ارومیه

نوع انگل (%)	نوع پرنده تعداد کل بازرسی شده	
	<i>C. columbae</i> (%)	<i>Cnemidocoptes pilae</i> (%)
کیوتر	۲۱۳	-
قناری	۴۳۰	۴۰ (۹/۳)
مرغ عشق	۱۷۱	-
فینچ	۷۸	۱ (۱/۲)
طوطی	۵	-
سره	۵	۲ (۴۰)
ترقه	۱	-
کیک	۵	-
مجموع	۹۰۸	-

منابع مورد استفاده

۱- انوار محمد، حجت‌الاسلامی علی، راک همایون، ۱۳۵۰، فهرست انگلهای خارجی و داخلی پرندگان اهلی ایران نامه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران دوره ۲۷ شماره ۴ صفحات ۲۲-۶۳

۲- راد محمد علی، ۱۳۵۴، مشاهدات کلینیکی جرب در پرندگان زینتی، نامه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران دوره ۳۱ شماره ۳ و ۴ صفحات ۱۰۳-۹۳.

۳- رفیعی عزیز، علوی علی و راک همایون، ۱۳۴۵، انواع بندپایان عامل جرب که در انسان و دام و پرندگان در ایران دیده شده است، نامه دانشکده دامپزشکی جلد بیست و سوم شماره اول صفحات ۳۸-۴۸.

۴- رفیعی عزیز، علوی علی و راک همایون، ۱۳۴۷، شیش‌های طیور که تاکنون در ایران مشخص شده‌اند، نامه دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران دوره ۲۵ شماره ۱ صفحات ۱۲۰-۱۰۷.

۵- رفیعی عزیز و راک همایون، ۱۳۶۴، انگل‌شناسی بندپایان (آنتومولوژی)، انتشارات دانشگاه تهران

۶- علوی، علی و راک همایون، ۱۳۴۵، یک مورد جرب طوطی در ایران و بررسی در باره عوامل آن، نامه دانشکده دامپزشکی جلد ۲۲ شماره دوم صفحات ۲۳-۲۱

۷- کولویل ژان، ۱۳۷۸، انگل‌شناسی تشخیصی برای کادر دامپزشکی، ترجمه موسی توسلی انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه ارومیه.

۸- میرزایانس آراکسیا، راک همایون، انوار محمد و نیاک علاء‌الدین، ۱۳۵۴، روش‌های تشخیص آزمایشگاهی بیماری‌های انگلی در دامپزشکی، انتشارات دانشگاه تهران صفحات ۱۲۵-۱۲۲.

9- Calnek B.W., 1997. Disease of poultry, 10th edition. Mosby- Wolfe.

10- Forbes N.A. & Altman, R.B., 1998. Avian medicine, Manson Publishing.

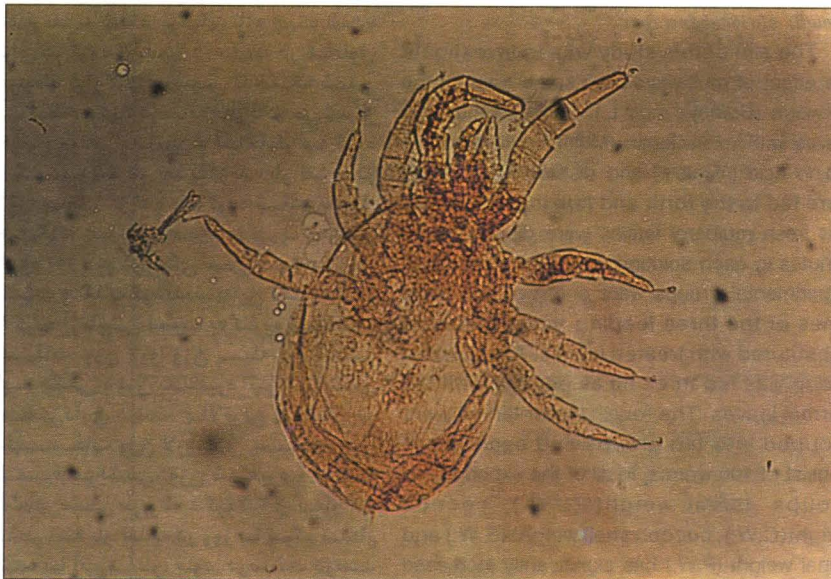
11- Hatt J.M. & Wolff, K., 1995. Sever Cnemidokoptes mange in a blue - fronted (Amazona aestiva aestiva). Praktische- Tierarzt, 76:4, 295-296.

12- Hendrix M.C., 1998. Diagnostic veterinary parasitology, Second edition, Mosby.

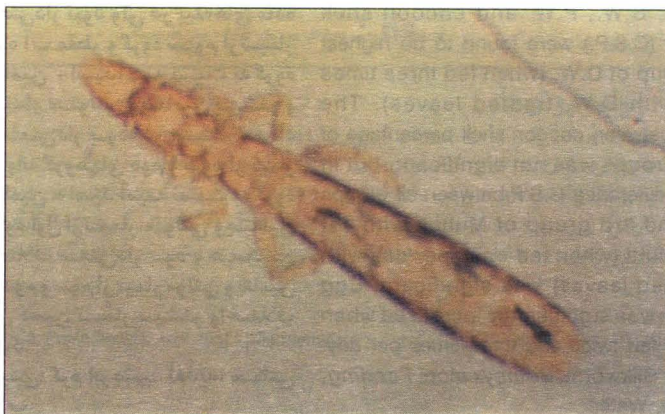
13- Wall R. and Shearer D., 1997. Veterinary entomology, Chapman & Hall.

شکل شماره ۲

شکل شماره ۳

شکل شماره ۴

شکل شماره ۲- جرب *Cnemidocoptes pilae*

جدا شده از پای قناری

شکل شماره ۳- جرب *Dermanyssus gallinae*

شکل شماره ۴- شیش *Columbicula. columbae*